

**ROMANTIZM OQIMIDA INSON VA TABIAT MUNOSABATI
MASALASI**

Xolmo'minova Mavluda Rustam qizi

xolmuminovamovhluda@gmail.com

Jahon tillari universiteti

1-kurs, Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi

Annotatsiya:

Mazkur tezisdagi romantizm adabiy oqimi doirasida inson va tabiat o'rtasidagi o'zaro aloqaning badiiy, estetik hamda falsafiy mohiyati keng qamrovda tahlil qilinadi. Romantik adabiyot vakillarining asarlari asosida inson ruhiyati, uning murakkab ichki kechinmalari, hissiy olami va tabiat bilan uzviy uyg'unligi ilmiy asosda yoritiladi.

Shuningdek, romantizm tabiatning oddiy tasviriy vosita emas, balki mustaqil badiiy obraz, ramziy va falsafiy mazmun tashuvchi unsur sifatida talqin qilinishi masalasi ochib beriladi. Tadqiqot davomida romantik qarashlarning shakllanish omillari — ma'rifatchilik davri va klassitsizmga qarshi munosabat, individ erkinligi, subyektivlik va tabiiylikka intilish kabi g'oyalar ham tahlil qilinadi.

Tezisdagi inson va tabiat uyg'unligining turli ko'rinishlari, jumladan, tabiatning inson ruhiy holatini aks ettiruvchi vosita sifatidagi funksiyasi, uning ilhom manbai hamda ruhiy poklanish makoni sifatidagi ahamiyati keng yoritiladi. Shuningdek, romantizm tabiatning ikki tomonlama — estetik va ekzistensial-falsafiy talqini ham ochib beriladi.

Mazkur ish romantizmning zamonaviy adabiy tafakkurdagi o'rni, ekologik ong va insonning tabiatga munosabatini shakllantirishdagi ahamiyatini asoslashga qaratilgan.

Kalit so'zlar:

romantizm, inson va tabiat, ruhiyat, badiiy tafakkur, individualizm,
<https://scientific-jl.com/>

subyektivlik, estetik ideal, falsafiy talqin, romantik qahramon, tabiat obrazi, ichki kechinmalar, erkinlik, uyg'unlik, ekzistensial holat

Kirish:

Romantizm XVIII asr oxiri — XIX asr boshlarida Yevropa madaniy va adabiy hayotida yuzaga kelgan muhim estetik yo'nalish bo'lib, u o'zining g'oyaviy yo'nalishi, insonparvarlik ruhidagi qarashlari hamda tabiatga bo'lgan o'ziga xos munosabati bilan ajralib turadi. Ushbu oqim ma'rifatchilik davrining haddan tashqari ratsionalistik qarashlariga va klassitsizmning qat'iy estetik me'yorlariga qarshi reaksiya sifatida shakllandi.

Romantiklar insonni tabiatning ajralmas qismi sifatida ko'radilar. Ular uchun tabiat — bu nafaqat tashqi muhit, balki inson qalbining davomidir. Shu sababli romantizm da inson va tabiat o'rtasidagi munosabat masalasi markaziy o'rinni egallaydi.

Romantizm da inson va tabiat konsepsiyasi:

Romantik tafakkur da tabiat tirik organizm sifatida qabul qilinadi. U inson bilan "suhbatlashadi", uning his-tuyg'ulariga hamohang bo'ladi. Bu qarashlar panteistik va idealistik falsafaga yaqin bo'lib, tabiatni ilohiylik va ruhiylik bilan bog'laydi.

Romantik ijodkorlar tabiatni inson qalbining aks-sadosi sifatida talqin qiladilar. Shuning uchun ham tabiat tasviri orqali qahramonning ichki holati ochib beriladi. Masalan:

sokin tabiat — ruhiy osoyishtalikni,

bo'ron yoki qorong'ulik — ichki iztirob va ziddiyatni bildiradi.

Bu jihat romantizmning badiiy uslubida muhim o'rin tutadi.

Inson va tabiat uyg'unligining badiiy ifodasi:

Romantik asarlarda inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik turli badiiy vositalar orqali ifodalanadi:

metafora va ramzlar,

personifikatsiya (tabiatni jonlantirish),

lirik tasvirlar orqali ruhiy holatni berish.

Tabiat ko'pincha insonning ichki dunyosini ifodalovchi "til"ga aylanadi. Shu sababli romantik qahramon ko'pincha yolg'izlikda — tog'larda, o'rmonlarda yoki tabiat qo'ynida tasvirlanadi. Bu esa uning o'zini anglash jarayonini chuqurlashtiradi.

Romantik qahramon va uning ruhiy olami:

Romantik qahramon — bu murakkab, ziddiyatli va chuqur hissiyotlarga ega shaxsdir. U ko'pincha:

jamiyatdan norozi,
idealga intiluvchi,
ichki izlanishdagi inson sifatida namoyon bo'ladi.

Bunday qahramon uchun tabiat:

taskin beruvchi do'st,
dardkash hamroh,
ilhom manbai hisoblanadi.

Shu bois romantik qahramon ko'pincha tabiat bilan yolg'iz qolgan holda o'z ruhiy kechinmalarini boshdan kechiradi.

Tabiatning estetik funksiyasi:

Romantizm da tabiat go'zallikning oliy namunasi sifatida talqin qilinadi. U inson qalbida estetik zavq uyg'otadi, tasavvur va ijodkorlikni rivojlantiradi. Tabiat manzaralari orqali romantik ijodkorlar ideal go'zallikni ifodalashga intiladilar.

Masalan:

tog'lar — ulug'vorlik timsoli,
dengiz — cheksizlik va erkinlik ramzi,
o'rmon — sirli va mistik makon sifatida tasvirlanadi.

Tabiatning falsafiy va ekzistensial talqini:

Romantik adabiyotda tabiat inson mavjudligining chuqur falsafiy masalalarini anglash vositasiga aylanadi. Tabiat orqali:

hayotning ma'nosi,
insonning yolg'izligi,

abadiyat va o'tkinchilik muammolari yoritiladi.

Ba'zan tabiat insonning ojizligini ham ko'rsatadi. Ulkan tabiat qarshisida inson o'zining kichikligini his qiladi. Bu esa romantizmga ekzistensial kechinmalarning yuzaga kelishiga sabab bo'ladi.

Romantizmga tabiat va erkinlik g'oyasi:

Romantiklar tabiatni erkinlik timsoli sifatida ulug'laydilar. Jamiyat qoidalaridan charchagan inson uchun tabiat — ozodlik makoni hisoblanadi. Shu sababli romantik qahramon ko'pincha tabiat qo'yniga qochadi.

Bu g'oya ayniqsa:

individualizm,

shaxs erkinligi,

ichki mustaqillik tushunchalari bilan chambarchas bog'liq.

Xulosa:

Romantizm adabiy oqimi inson va tabiat o'rtasidagi munosabatni yangi bosqichga olib chiqdi. U tabiatni oddiy tasvir obyektidan darajasidan ko'tarib, uni inson ruhiyati bilan chambarchas bog'langan murakkab badiiy va falsafiy obrazga aylantirdi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, romantizm:

inson ichki dunyosini anglash,

estetik tafakkurni rivojlantirish,

tabiatga bo'lgan munosabatni o'zgartirishda muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda ham romantizm g'oyalari dolzarbligini yo'qotmagan. Ayniqsa, ekologik muammolar kuchayib borayotgan davrda inson va tabiat uyg'unligi masalasi yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abrams M.H. A Glossary of Literary Terms. – Boston, 1999.
2. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Akademnashr, 2011.
3. Wellek R., Warren A. Theory of Literature. – New York, 1995.